

O'ZBEKISTONGA GANDBOLNING KIRIB KELISHI

Umarov Muxammadaziz Akramjon o'g'li

Farg'ona davlat universiteti

O'zbekiston tarixi kafedrasida katta o'qituvchisi

Farg'ona davlat universiteti Sport faoliyati fakulteti

Qo'l to'pi yo'nalishi 25.163-guruh 1-kurs talabasi

Muhammadqodirov Hojiakbar Iqboljon o'g'li

Annotatsiya: Ushbu maqolada hozirgi kunda rivojlanishi va ommaviyligi bilan dunyoning TOP-10 taligiga kiruvchi gandbol sport turining O'zbekistonga kirib kelishi, rivojlanishi va hozirgi kundagi ahamiyati bilan tanishasiz.

Annotation: in this article, you will get acquainted with the development and popularity of handball sport, which is currently in the TOP-10 of the world, with its entry into Uzbekistan, development and current importance.

Аннотация: В этой статье вы узнаете о вхождении, развитии и современном значении гандбола в Узбекистан, который входит в топ-10 мирового спорта по популярности и популярности.

Kalit so'zlar: Qo'l to'pi, O'zbekiston gandbol fedretasiyasi, harbiy qo'mondon, kursant, kubok, chempionat.

Keywords: handball, Uzbek handball pedretasiya, Military Commander, Cadet, Cup, championship.

Ключевые слова: ручной мяч, Федерация гандбола Узбекистана, военком, курсант, кубок, чемпионат.

O'zbekistonda jamoaviy sport turlari orasida o'zining dinamikligi va jismoniy tayyorgarlikka asoslanganligi bilan ajralib turadigan gandbol sporti boy tarixiy yo'lga ega. Gandbolning yurtimizga kirib kelishi va rivojlanish bosqichlari

bevosita XX asrning birinchi choragiga borib taqaladi. 1923-yilda Toshkent shahrida ilk bor gandbol jamoasi tashkil etilgan bo'lib, bu sport turining O'zbekiston zaminidagi ilk rasmiy qadami hisoblanadi. Dastlabki yillarda gandbol asosan ochiq maydonlarda, 11 ga 11 formatida o'ynalgan va u ko'proq futbol elementlariga yaqin bo'lgan. Biroq, sportning ommaviylashishi bilan uning qoidalari va shakli ham o'zgarib bordi. 1938-yilda O'zbekistonda birinchi marta Gandbol chempionati o'tkazilgani bu sport turining tizimli ravishda shakllana boshlaganidan dalolat beradi. 1960-yillarga kelib gandbolning rivojlanishi yangi bosqichga ko'tarildi; aynan shu yili Toshkentdagi oliy harbiy ta'lim muassasalarida kursantlar o'rtasida musobaqalar tashkil etildi va O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya institutida ilk bor gandbol ixtisosligi kafedrasini ochildi. Bu esa soha uchun malakali murabbiylar va mutaxassislar tayyorlash poydevorini qo'ydi. Sobiq Ittifoq davrida O'zbekistonlik gandbolchilar sezilarli yutuqlarga erishgan bo'lib, masalan, 1972-1973-yillarda O'zbekiston terma jamoasi Oliy liga jamoalari o'rtasidagi chempionatda 6-o'rinni egallagan. Ayollar terma jamoasi esa 1975 va 1983-yillardagi butunittifoq spartakiadalarida faxrli 6-o'rinlarni qo'lga kiritishgan. Quyidagi jadvalda gandbol tarixining muhim bosqichlari aks ettirilgan:

Yil	Tarixiy Voqea va Faktlar
1923	Toshkentda birinchi gandbol jamoasi tashkil etildi.
1938	O'zbekistonda ilk bor gandbol bo'yicha mamlakat chempionati o'tkazildi.
1960	Jismoniy tarbiya institutida gandbol mutaxassisligi yo'nalishi ochildi.
1991	O'zbekiston Gandbol Federatsiyasi (HFU) mustaqil tashkilot sifatida tuzildi.

Yil	Tarixiy Voqea va Faktlar
1992	O‘zbekiston Xalqaro (IHF) va Osiyo (AHF) gandbol federatsiyalariga a‘zo bo‘ldi.
1997	Ayollar terma jamoasi Germaniyada o‘tgan Jahon chempionatida 21-o‘rinni egalladi.
2012	Ayollar terma jamoasi Osiyo chempionatida 6-o‘rinni olib, JCH yo‘llanmasini qo‘lga kiritdi.
2021	Ayollar terma jamoasi Ispaniyada o‘tkazilgan Jahon chempionatida ishtirok etdi.
2025	Ayollar terma jamoasi Hindistonni mag‘lub etib, 2025-yilgi JCH yo‘llanmasini naqd qildi.

Mustaqillik yillarida gandbolning o‘rni tubdan o‘zgardi. 1991-yilda O‘zbekiston Gandbol Federatsiyasi (HFU) tashkil etilishi sportning ushbu turini xalqaro standartlar asosida boshqarishga yo‘l ochdi. 1992-yilda O‘zbekistonning Xalqaro Gandbol Federatsiyasi (IHF) ga rasman qabul qilinishi milliy terma jamoalarimizga jahon arenalarida o‘z bayrog‘imiz ostida qatnashish imkonini berdi. Hozirgi kunda O‘zbekistonda 20,400 nafardan ortiq kishi gandbol bilan muntazam shug‘ullanadi va respublika bo‘ylab 259 dan ortiq ixtisoslashtirilgan bolalar va o‘smirlar sport maktablarida ushbu yo‘nalish faoliyat ko‘rsatmoqda. 520 dan ortiq oliy va o‘rta ma‘lumotli murabbiylar yosh avlodga qo‘l to‘pi sirlarini o‘rgatib kelmoqda. Ayniqsa, ayollar gandboli O‘zbekistonda juda yuqori natijalarga erishgan. O‘zbekiston ayollar milliy terma jamoasi 1997, 2012, 2021 va 2025-yillarda Jahon chempionati yo‘llanmalarini qo‘lga kiritgani bu yo‘nalishdagi barqarorlikni

ko'rsatadi. 2025-yil noyabr oyida Osiyo saralash bosqichida O'zbekistonlik qizlar Hindiston terma jamoasini hayajonli kechgan o'yinda 48:47 hisobida mag'lub etib, navbatdagi Jahon chempionati chiptasini qo'lga kiritishdi.

O'zbekistonning hozirgi gandboldagi o'rni nafaqat sport natijalari, balki tashkilotchilik darajasi bilan ham o'lchanadi. Mamlakatimizda muntazam ravishda xalqaro turnirlar, jumladan, "IHF Trophy" va "Mustaqillik kubogi" kabi nufuzli musobaqalar o'tkazib kelinmoqda. Masalan, 2026-yil fevral va mart oylarida Toshkentda erkaklar o'rtasida O'zbekiston chempionatining birinchi davra o'yinlari yuqori saviyada tashkil etildi. Klublar darajasida "OKMK" (Olmaliq), "Toshkent", "Namangan" va "Xorazm" jamoalari yetakchilik qilib kelmoqda. Plyaj gandboli ham yangi yo'nalish sifatida rivojlanib, terma jamoamiz xalqaro darajadagi tajribasini oshirmoqda. Bugungi kunda gandbol bo'yicha statistik ko'rsatkichlar quyidagicha ko'rinish olgan: 14 ta hududiy bo'lim faoliyat yuritadi, har yili 10 dan ortiq respublika miqyosidagi musobaqalar o'tkaziladi va yoshlar toifasidagi terma jamoalarimiz (U-16, U-18, U-20) Osiyo mintaqasida kuchli beshlikka kirish uchun raqobatbardosh jamoalar hisoblanadi. O'zbekiston Gandbol Federatsiyasi tomonidan ishlab chiqilgan 2024-2030 yillarga mo'ljallangan rivojlanish dasturi doirasida moddiy-texnik bazani mustahkamlash, zamonaviy gandbol saroylarini qurish va hakamlik tizimini raqamlashtirish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Bu sa'y-harakatlar gandbolni futbol yoki dzyudo kabi ommaviy sport turlari qatoriga olib chiqishni maqsad qilgan bo'lib, kelajakda O'zbekistonning nafaqat Osiyo, balki jahon gandbol xaritasidagi mavqeini yanada mustahkamlashga xizmat qiladi.

O'zbekistonda gandbol sportining bosib o'tgan deyarli bir asrlik yo'li shuni ko'rsatadiki, bu tur nafaqat jismoniy tarbiya vositasi, balki milliy g'urur va xalqaro nufuz maydoniga aylangan. Umumiy tahlil shuni ko'rsatadiki, 1923-yilda havaskorlik darajasida boshlangan harakat bugungi kunda professional akademiya tizimi, zamonaviy federatsiya va muntazam ravishda Jahon chempionatlarida ishtirok etadigan kuchli ayollar terma jamoasiga ega bo'lgan yaxlit sport sanoatiga aylandi. Ayniqsa, mustaqillik yillarida Xalqaro (IHF) va Osiyo (AHF) gandbol

federatsiyalariga a'zo bo'linishi, milliy terma jamoalarning o'z bayrog'i ostida xalqaro arenalarga chiqishi va nufuzli saralash bosqichlarida Janubiy Koreya, Yaponiya va Xitoy kabi mintaqa yetakchilari bilan munosib raqobat qilishi sportning ushbu turi yurtimizda chuqur ildiz otganini tasdiqlaydi.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, O'zbekiston gandbolining hozirgi kundagi o'rni dinamik o'sish va strategik islohotlar bosqichida turibdi. Agar o'tgan asrda gandbol asosan talabalar va harbiylar o'rtasidagi tor doiradagi o'yin bo'lgan bo'lsa, bugun u butun respublika bo'ylab minglab yoshlarni birlashtirgan ommaviy harakatga aylandi. Ayollar terma jamoasining so'nggi yillarda, xususan, 2021 va 2025-yillardagi Jahon chempionati yo'llanmalarini qo'lga kiritishi O'zbekistonni mintaqadagi kuchli "gandbol markazlari"dan biriga aylantirdi. Kelajakda moddiy-texnik bazaning yanada yaxshilanishi, xalqaro tajribaga ega murabbiylarning jalb etilishi va klublar o'rtasidagi raqobatning kuchayishi natijasida o'zbek gandbolchilarining nafaqat qit'a, balki Olimpiada o'yinlari kabi eng yuksak cho'qqilarni zabt etishi uchun barcha fundamental asoslar mavjud.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- **Pavlov S.X., Abduraxmonov F.A., Akramov J.A. "Gandbol"** — Ushbu darslik oliy o'quv yurtlari talabalari uchun mo'ljallangan bo'lib, o'yinning texnik va taktik asoslarini to'liq qamrab olgan.
- · **Akramov J.A. "Gandbol: Nazariya va uslubiyat"** — Gandbol bo'yicha O'zbekistondagi eng yetakchi mutaxassislardan biri tomonidan yozilgan, o'quv-mashg'ulot jarayonini rejalashtirishga bag'ishlangan fundamental asar.
- · **Ismatov M.S. "Yosh gandbolchilarning jismoniy tayyorgarligi"** — Bolalar va o'smirlar sport maktablari murabbiylari uchun uslubiy qo'llanma bo'lib, unda yosh sportchilarning jismoniy sifatlarini rivojlantirish metodikasi bayon etilgan.
- · **Isusaev Sh.A. "Sport o'yinlari: Gandbol"** — Jismoniy tarbiya fakultetlari uchun mo'ljallangan o'quv qo'llanma bo'lib, o'yin qoidalari va hakamlik asoslariga urg'u berilgan.

- · **Abduraxmonov F.A. "Gandbol o'yinida darvozabon tayyorlash sirlari"** — Gandboldagi eng muhim amplyua — darvozabonlarning maxsus tayyorgarligi va psixologik holatiga bag'ishlangan ixtisoslashtirilgan qo'llanma.
- · **Tursunov Sh.A. "Gandbol taktikasi takomillashuvi"** — Zamonaviy gandbolda qo'llanilayotgan hujum va himoya tizimlari, kombinatsiyalar va jamoaviy harakatlarni tahlil qiluvchi ilmiy-uslubiy ish.
- · **Mamatov M.M. "Sport o'yinlari o'qitish metodikasi (Gandbol)"** — Pedagogika oliygohlari talabalari uchun dars o'tish metodikasi va mashg'ulot tuzilishini o'rgatuvchi qo'llanma.
- · **O'zbekiston Gandbol Federatsiyasi "Gandbol musobaqa qoidalari va hakamlik"** — Xalqaro gandbol federatsiyasi (IHF) qoidalarining o'zbek tilidagi rasmiy talqini va hakamlar uchun yo'riqnomalar to'plami.